

Milující matka a jediný syn...
a jeho nová přítelkyně.

MOA HERNGREN TCHYNĚ

Přeložila Edita Petrásová

metafora

Jako samoživitelka měla Åsa se svým jediným synem vždy blízký vztah. Všechno se však změní, když si syn najde novou partnerku, která brzy otěhotní. Åsa se usilovně snaží najít cestu ke své snaše, ta ovšem její chování považuje za bezohledné. Åsa tak čelí bolestivému poznání, že už není nejdůležitější osobou v synově životě, a ocitá se na vedlejší koleji. Hrozí jí, že ztratí své nejbližší a zůstane úplně sama.

To je předehra k napínavému rodinnému dramatu, v němž Moa Hengren svým výjimečným citem pro psychologii mezilidských vztahů rozkrývá příběh o mateřské lásce, vzájemném nepochopení a samotě.

Tchyně je silný příběh o nejužších vztazích, které máme, a o tom, jak těžké může být takové vztahy udržet, jsou-li role, jež jsme považovali za samozřejmé, proměněné či narušené.

„Další kniha od Moy Hengren, kterou nelze odložit.“

– Sveriges Radio

„Moa Hengren napsala provokativní a zároveň srdcervoucí román, který skvěle vystihuje, jak těžké může být ve vztahu komunikovat a jak není vždy snadné pochopit, že nás ostatní nevnímají stejně, jako se vnímáme my sami. S citem a ohleduplně se proplétá ve složitých situacích, se kterými se jistě mnozí z nás dokážou ztotožnit.“

– Journalisten, Švédsko

Již vyšlo:

Moa Herngren
TCHYNĚ

Přeložila Edita Petrášová

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

Tato kniha je literární fikce.

Všechny postavy a události jsou autorským výtvorem.

Copyright © Moa Herngren 2020

First published with the title *Svärmodern* in 2020 by Norstedts, Stockholm

Published with agreement with Salomonsson agency

Translation © Edita Petrášová, 2024

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2025

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-896-9 (ePub)

ISBN 978-80-7625-895-2 (pdf)

ISBN 978-80-7625-904-1 (print)

TCHYNĚ

MOJE MÁMA PRÁVĚ zemřela, ale já víc truchlím pro svého syna. Ten není mrtvý. Naopak, víc živý už být nemůže. Bydlíme ve stejném městě, téměř ve stejné čtvrti. Pokud člověk rád chodí, tak je to z Gröndalu do Midsommarkransenu pěšky kousek. Když se jde rychle, je to přesně třicet minut. Ačkoli v poslední době jezdím většinou autem, hlavně když chci být na místě včas. Nemám energii, jakou jsem měla dřív. Když mám štěstí, tak se Andreas zrovna vydává se Samem do školky a já je zahlédnu, jak vycházejí z bílých vrat. I když dneska už se neříká školka, jako když byl Andreas malý. Tolikrát mi připomínal, že se to jmenuje mateřská škola. To samozřejmě ještě předtím, než se mnou přestal mluvit. Než všechno skončilo.

Když ho Andreas odvede, obvykle jedu na ulici Vattenledningsvägen, která leží ve stejné čtvrti hned za rohem, a čekám, až otevrou obchod. Dneska tam jedu rovnou.

Od úst mi stoupá pára a pohybuju zmrzlými prsty u nohou ve snaze probrat je k životu. Neodvážuju se riskovat, že mě Andreas spatří. To by všechno jen zhoršilo. Jako tenkrát, když jsem šla kolem jejich květinářství a Andreas se rozzuřil, přestože jsem ho chtěla pouze pozdravit.

„Máme dohodu,“ řekl a tím myslel, abych ho nechala na pokoji. Jenže dohoda je přece založena na tom, že se lidi dohodli. A tady rozhodl Andreas, že nesmím vídat jeho ani Sama, a já se s tím nedokážu vyrovnat.

Čekám trpělivě v autě na svou denní dávku, o pár vchodů dál, aby mě nebylo vidět. Jako hladovějící, který se snaží přežít z drobků, které ho nikdy nenasytí. Z vedlejšího sedadla vylovím termohrnek, abych se zahřála trochou kávy, jenže ta mezitím vychladla. Pomyslím si, že si musím koupit lepší hrnek.

Najednou vyjde Andreas na chodník a stahuje markýzu. Zdá se, že je trochu opálený. Možná byli někde pryč. Během Velikonoc jsem je neviděla. Jejich byt byl zatemněný a v obchodě měli záskok. Samozřejmě že nevím, kde byli. Na instagramu už mě dávno zablokovali. Když byla máma naživu, mohla jsem se podívat přes její účet, většinou jsem si stáhla fotky z jejího telefonu a přeposlala si je. Jenže když máma zemřela, tahle cesta se mi uzavřela.

Andreas zamete dlouhým koštětem chodník a vystaví dřevěný truhlík s vínovým vřesem a břečtanem. A pak vynesete ještě další truhlíky. Pracuje rychle a promyšleně a já pozoruju jeho pohyby. Jsou jemné jako při tanci. Pak vyjde Josefin se Samem po boku. Proč není Klouček ve školce? Je nemocný? Tvářičky má růžové a vypadá ufnukaně. Proč s ním radši jeden z nich nezůstal doma? Kluk by měl být v posteli, místo aby ho tahali do práce. Asi toho mají hodně a nejde to.

Přála bych si, abych mohla otevřít dveře od auta, vylézt a zvolat, že si ho můžu vzít. Klidně mi ho dejte! Žádný problém. Já mám přece spoustu času. Může u mě i přespát. To bude prima. Nemusíte si dělat starosti, taky potřebujete jako rodiče trochu času pro sebe a věnovat se jeden druhému.

Chci jim říct takové ty věci, co tchyně říkávají. Jenže to nejde. Nesmím. Takže mlčím. Dál sedím za volantem s neviditelným roubíkem v ústech a očima je sleduju. Josefin jde se Samem dovnitř. Andreas je stále venku, naposledy pohlédne na rostliny a zkontroluje, jestli na něco nezapomněl. Pečlivě, jak to on umí,

poupraví pár květináčů a zmizí v krámě. Dnešní představení skončilo. Uvědomuju si, že mám mokré tváře, už zase brečím. Ani nevím proč. Kvůli mámě, Andreasovi, Samovi?

Vedle mě zastaví auto, zatímco jiné sjíždí z obrubníku. Žena za volantem mi věnuje pohled a pak se rozpačitě odvrátí a pokračuje dál. Je hanba dívat se? Jsem tak ubohá? Takoví jako já volají psychologům, prosí o radu a žadoní o útěchu. *Pomoc! Můj syn se mnou přerušil veškerý kontakt, nesmím se vídat se svým vnukem.*

Chci sešlápnout plyn až na podlahu. Dojet tu ženu v autě a povědět jí, co se stalo. Vysvětlit jí, proč to takhle skončilo. To vlastně nebyla jen moje chyba! Nebo...? Co když to byla jen moje chyba? Sevře se mi žaludek. Ani dneska nebudu schopná pracovat.

ČÁST PRVNÍ

Åsa

BYL TO ZVLÁŠTNÍ pocit těšit se na pohřeb vlastní mámy. Kdyby to ode mě Andreas s Josefin slyšeli, pochopitelně by jim to jen potvrdilo, co jsem to za strašnou ženskou. Já však svou mámu pohřbít nechtěla. Nechtěla jsem, aby byla mrtvá. Šlo o to, že uprostřed všeho toho zármutku jsem byla nadšená, že se budu moct potkat s Andreasem a Samem. Přes mámu se s nimi znovu spojit. Až do konce se mi snažila dodávat naději, ačkoli nechápala, jak je ta situace neuvěřitelně těžká. Přesto jsem si nepřála nic víc, než aby měla pravdu se svým klišé, že *„to nakonec bude dobrý, a pokud ne, tak není ještě všem dnům konec“*. I když pro ni to teď konec byl a nic nebylo dobrý.

Těžká květinová vůně zaplnila kostel. Máma si přála mít pohřeb v Segloře, ale ta byla samozřejmě plně obsazená, a tak z toho byl, coby druhá nejlepší alternativa, kostelík Djurgårdskyrkan. Nejspíš by se jí taky líbil, i když v jejích uších neměl takový zvuk. Podle maminčina přání byla rakev zahalená do značkové látky firmy Josef Frank a obložená věnci od přátel a rodiny.

*Odpočívej v pokoji
Poslední pozdrav
Drahé Maggie*

Nebyla jsem schopná přijmout fakt, že tam vlastně leží moje mrtvá máma a ty texty u věnců patří jí. Stejně jako jsem nebyla schopná shrnout v několika slovech na hedvábné stuze, co jsem cítila k člověku, který mě porodil a provedl životem. Nebylo to mezi námi vždycky snadné. Kam až mi paměť sahá, měla ode mě jakýsi odstup a nechtěla si „hrát na city, protože i tak to bude dobrý“. Životem jsme spolu prošly povrchními řečmi, a tak jsem si byla bližší s tátou. Přesně jako si byla máma bližší s Andreasem. Jako by láska mezi mámou a dítětem přeskočila generaci. Ale milovala jsem ji.

Andreas stál vepředu u oltáře a připevňoval kytičky z bílých růží na krajní židle z borovicového dřeva, které byly seřazeny v řadách. Když mě uslyšel přicházet, vzhledl, a když zjistil, že jsem to já, jeho pohled potemněl. Se zaťatými čelistmi odhodlaně pokračoval v připevňování kytic. Bojovala jsem se strachem a přinutila se jít dál vpřed, i když jsem věděla, že to bude bolet.

„Krásně jsi to udělal,“ řekla jsem ve snaze zapříst rozhovor.

Andreas zarytě odřezával malým nožíkem stonky listů.

„Většinu udělala Jossan.“

„Moc hezké. Babičce by se to moc líbilo.“

Andreas přikývl a pokračoval v práci.

„Andreasi... já...,“ pokusila jsem se, ale on mě přerušil.

Uprostřed pohybu se zarazil a provrtával mě svým tvrdým pohledem. Zrovna jsem se chystala říct *promiň*, když vtom se ze dveří ozval dětský hlas.

„Tati!“

Přibíhal Sam a já jsem si sedla na bobek, abych ho přivítala. V dalším okamžiku mě bez povšimnutí minul a skočil Andreasovi do náruče.

„Ahoj, kámo. Půjdeme pro mámu?“ řekl Andreas najednou vřelým a láskyplným hlasem.

Vzal Sama za ruku a vydal se s ním naproti Josefin, která přicházela hned po Samovi. Musela jsem se přinutit k úsměvu. Za chvíli to začne. Pak budu smět plakat.

Stina a Björn tam byli taky. Objali mě a řekli, že na mě mysleli a že se mám ozvat, pokud by mi mohli jakkoli pomoci.

Nejprve mě potěšilo, že o mě mají starost. Že se o mě zajímají. Pak jsem ale zahlédla něco ve Stinině pohledu. Na Björnových zaťatých čelistech. Pochopila jsem, že jim bylo nepříjemné, že se mnou musí mluvit. Nebyli tam kvůli mně. Už nic nebylo kvůli mně. Jak jinak. Bylo naivní myslet si, že je to jinak.

*

Ze zvonice bílého dřevěného kostelíku se rozezněl zvon a poslední dějství pro Maggie Bergovou mohlo začít. Máma si vybrala farářku, která, jak řekla, „měla jméno“ a kterou měly všechny její zemřelé kamarádky. Překvapilo mě, jak byla tato farářka nezvykle uvolněná a dobrá. I tak jsem si říkala, že by maminičky kruhy daly přednost někomu výraznějšímu, ale tahle kazatelka v sobě měla klid a vřelost, jež přinášely v danou chvíli útěchu. Pak předala slovo Andreasovi. On měl pronést řeč, kterou bych já nezvládla.

Josefin mu pevně stiskla ruku a pak Andreas vstal a šel k rakvi. Očividně se snažil zadržet slzy, polykal a začalo mu škubat v oku. V lavicích nikdo ani nedýchal. Andreas si odkašlal, rozložil si malý papírek a z paměti přeříkal text. Jeho hlas byl monotónní a mechanický, jako by patřil robotovi. Aby tohle zvládl, musel odložit emoce.

„Naučila jsi mě, že všechno, co roste, potřebuje výživu. Květiny i lidi. Velcí i malí. Tys mi dávala výživu po celé mé dětství. U tebe doma jsem se vždycky cítil bezpečně. Děkuju ti, babičko. Mám tě moc rád a slibuju, že se ti budu starat o kytky a budu jim dávat potřebnou výživu.“

Hlas se mu zlomil a z různých stran byl slyšet vzlykot a posmrkávání. Šustění a hledání kapesníků. Snažila jsem se zachytit

Andreasův pohled, ale zíral přímo před sebe na zelený oltářní koberec a pak se vrátil na své místo. Začaly hrát varhany, které mě vrátily do doby, kdy táta zemřel. „Nádherná je země.“

Věky přicházejí

Věky odcházejí

Pokolení střídá pokolení.

Andreasovi bylo tenkrát jen patnáct. Seděli jsme spolu v kostele Gustava Adolfa a drželi se za ruce. Zapomněla jsem kapesníky, a tak jsme plakali a střídavě se otírali do mé šály. Pak jsme sklopili hlavy a společně zpívali.

Poslední sbohem. Tentokrát jsem musela jít dopředu k rakvi sama. Na druhé straně stáli Andreas s Josefin se Samem v náruči. Neutěšovala ho má ruka, nýbrž Josefinina. Bylo to zvláštní, přestože to bylo přirozené. Nevyhnutelné střídání sil, které začalo už dávno, ale stále nelítostně bolelo. Pomalu, ale jistě jsem byla zatlačována dál a dál do zákulisí.

MÁMA JE ULOŽENÁ na Námořnickém hřbitově. Na takové místo se tu po staletí bezúspěšně čeká v pořadníku, který se jí ale nějakým způsobem podařilo obejít. Máma dokázala okouzlit a umluvit kohokoli. Navrhovala jsem jí urnový háj, který je hned vedle, ale o ten neměla absolutně zájem. Nechtěla se tam tísnit s ostatními. „Člověk má mít své vlastní kupé,“ prohlásila, ačkoli se ráda družila a milovala velké party. Samozřejmě šlo o status. Takže teď má vysoce žádaný hrob na Námořnickém hřbitově mezi korvetními kapitány a vyšší třídou z Östermalmu a Djurgårdenu. Pod přírodním kamenem, který jsem vybrala já. Tohle rozhodnutí nechala na mně, což bylo celkem s podivem. Zřejmě hranice její potřeby vše kontrolovat končila u rakve a pohřební hudby.

Prošla jsem klenutou bránou z červených cihel. Na druhé straně zdi stále stojí žlutý dům, kde byla v šedesátých letech moje školka. Dneska už ale slouží něčemu jinému. Nikdy jsem ten velký kolektiv neměla ráda a vždycky se mi stýskalo po mámě. Možná proto, že jsem byla jedináček a neměla jsem společenský trénink. Zřejmě i proto jsem se cítila tak dobře s Andreasem, když jsem se sama stala matkou. Když Janne zmizel, byli jsme to my dva. Vždycky my dva. A mnohem později ještě Heidi.

Než se objevila Josefin a narodil se Sam. Potom se všechno změnilo.

Kousek od brány hřbitova leží maminčin hrob.

*Margareta „Maggie“ Bergová
Navždy v našich srdcích*

Růži pod nápisem nakreslil Andreas. Někdy si říkám, že se stejně dobře jako floristou mohl klidně stát ilustrátorem nebo architektem. Díky svému talentu měl na víc než jen na ten krámek. Ale tohle si o svých dětech myslí asi všichni. Že jsou geniální a že by dokázaly víc, jen kdyby chtěly.

Měla jsem s sebou malý keřík růží v hliněném květináči a doufala, že vydrží déle než levandule, kterou jsem koupila posledně a která to už vzdala a uschla. S radostí bych nakoupila u Andree, jenže to přirozeně nešlo. Takže jsem se místo u něj zastavila v květinářství Bruun Blommor na Karlavägen. Pořádně mi to provětralo peněženku, ale věděla jsem, že by máma ocenila, když přátelé, kteří ji přijdou navštívit, uvidí květiny nejvyšší kvality. Tohle se u ní vždycky počítalo. A je jedno, jestli je naživu, nebo ne.

Dorazila jsem na hřbitov a cítila téměř úlevu. Je to přirozené místo, kde se pláče a kde se smí truchlit. V tom smyslu se zrovna hodilo, že máma zemřela. Že to přišlo po tom, co jsme se přestali stýkat s Andreasem a Josefin. Samozřejmě tím nemíním, že se něco takového může někdy skutečně „hodit“, to opravdu ne. Navíc jsem ji teď potřebovala víc než kdy jindy. Ale aspoň jsem nemusela svým klientům vysvětlovat, proč se potácím v bezedném smutku. Bylo to přirozené a pochopitelné. Nikdo se nevyptával, proč zůstávám na nemocenské nebo proč ruším přednášky. Ze všech stran jsem byla zahrnována starostlivostí a láskou. Co by si o mně pomysleli, kdyby znali pravý důvod? Soudili by mě? Mysleli by si, že jsem špatný člověk? Nebo že svou mámu řádně neoplakávám?

V té době jsem truchlila pro takové divné věci. Třeba že máma leží tady, a ne vedle táty na Lesním hřbitově. Námořnický hřbitov

byl pro ni důležitější než strávit věčnost vedle svého chotě. Chtěl by být Andreas pohřben vedle mě? Nejspíš ne. Ne že bych věřila v posmrtný život, ale i tak to bylo děsivé, když mi to došlo.

Proč jsem o takovýchto věcech přemýšlela? Mozek marně hledal řešení pravých problémů a narážel na mraky jiných. Kdyby byla máma naživu, možná by mi dokázala pomoci. Na druhou stranu měla naivní představu, že *všechno bude* i bez konkrétního řešení nakonec *dobrý*. Podezírala jsem ji, že si tak nějak myslela, že si za to stejně můžu sama. Téměř vždycky stála na Andreasově straně a paktovali spolu, což mě dohánělo k slzám. Přes to všechno jsem byla její dcerou, ačkoli jsem byla vděčná, že mé dítě zahrnovala láskou. Jenže ono není těžké být oblíbený, když nemusíte zrovna vy nastavovat hranice.

Pokoušela jsem se to Andreasovi vysvětlit. Že mít ji za mámu je něco jiného. Kdokoli může být milá zlatá bábulinka, když nemusí mít zodpovědnost.

Klekla jsem si k maminčině hrobu a pohladila kámen. Mamin-ka. Snažila se tady na zemi o to nejlepší, ale stejně se jí to občas nedařilo. Ale nikdy jsem ji neodvrhla. Nikdy jsem ji nežádala, aby mi zmizela ze života. Ať už učinila cokoli. Ať už jsem na ni byla jakkoli naštvaná. Náš vztah byl bouřlivý, ale bezpodmínečný.

O pár metrů dál klovala vrána do trávy, aby našla něco k sněd-ku, a upřeně se na mě zadívala. Kulhala na jednu nohu a vypa-
dala, že jí je jasné, že už brzy přistane na talíři nějakého dravce. Jako by se tu ta smolařka zjevila na znamení všeho, co se stalo, a že bude ještě hůř.

KAMENNÉ SCHODIŠTĚ SE vinulo z nejvyššího bodu Vyhlídky až dolů k útesům u vody. Dohromady to bylo sto šedesát jedna schodů. Scházela jsem po nich každé ráno na svou ranní koupel. Dokonce i v zimě, ačkoli to jsem se na molu jen rychle promasírovala suchým kartáčem a pak se ještě rychleji ponořila do vody s nohama na nejspodnějším schůdku žebříku. Když se oteplilo, plavala jsem až k červeným bójkám vyznačujícím lodní provoz. Pak jsem tam ležela na zádech jak člověčí vor a naslouchala šplouchání Mälarenu, které se mísilo s hlukem z Essingenské dálnice. Jako by to byly dva hudební nástroje z různých časů, které přesto ladily dohromady. V létě jsem potom plavala prsa podél pobřeží až k Ekensbergu.

Namlouvala jsem si, že mě plavání udržuje ve formě, i když za to pravděpodobně mohly spíš geny. Máma vypadala po sedmdesátce na šedesát, což zdůrazňovala pokaždé, když k tomu dostala příležitost. Ale nakonec ji stejně stárnutí dohnalo a začaly se dít věci bez ohledu na geny či cvičení. U mě to vypuklo hned po padesátce, když nastoupila menopauza. Kalhoty byly těsnější. Nenápadné vlnky pod bradou, o kterých dřív člověk jen tušil, se přeměnily ve vrásčité rýhy. Volná kůže se už nedala schovat jako dřív. Pletové krémy byly čím dál dražší a čím dál víc k ničemu.

Máma o tom mluvila, už když jsem byla malá. Nesnášela představu, že jednou bude stará, a prohlašovala, že se před padesátkou radši sama zabije. Táta protestoval. Podle něj nebylo vhodné takhle mluvit před vlastním dítětem, ale ona to jen smetla ze stolu s tím, že je to ještě strašně daleko. Ale já jsem se samozřejmě příšerně děsila toho, že ji najdu mrtvou, dokud jsem sama nebyla dost stará na to, abych pochopila, že ty řeči o sebevraždě byly jen takové plácání, a nikoli skutečná hrozba. Protože jak plynuly roky, tak ta hranice, kdy už nemělo cenu žít, se neustále posouvala. Dokud nezačala stárnout doopravdy a rakovina to nerozhodla za ni. Zhoubný nádor, který v ní nepozorovaně dlouho a pomalu rostl, se najednou rychlostí světla rozšířil a všechno zadával.

Bylo to nepopsatelně hrozné zjištění, že aniž by si to člověk uvědomoval, může chodit s tikající bombou v těle, jako by jeho buňky pouze spaly a čekaly na rozkaz zaútočit a vyhodit ho do vzduchu. A to se netýkalo jen rakoviny, ale i lidí a událostí. Šlo i o rozhodnutí a volby, které se zdály v daný moment bezvýznamnými, ale v daleké budoucnosti budou mít velké důsledky.

Jako když do mého života vstoupili Stina, Janne a později Josefin. I když v té chvíli jsem samozřejmě nevěděla, k čemu setkání s těmito lidmi povede. Dokonce i mnohem později bylo obtížné pochopit, co byl začátek a co konec, protože žádná konkrétní událost onu finální bombu neodpálila. Bylo to spíš jako zamotané klubko příze s tisíci uvolněnými vlákny.

Ze začátku jsem se o tom, co se stalo s Andreasem, snažila bavit s ostatními, aby mě utěšili. Brzy jsem však pochopila, že se jen sama zamotávám do lží, jelikož jsem nedokázala říct celou pravdu. Měla jsem strach z toho, co si budou lidi myslet, že mě budou soudit. Jako první léto, co zemřela máma, když se mě Ingela, která mi za ty roky zprostředkovala mnohé přednášky a byla pro mě něco jako kamarádka, zeptala, jestli pojedu jako obvykle slavit Letní slunovrat s rodinou na Väster Skäggu. Zalhala jsem a řekla jí, že Andreas s Josefin jedou někam do zahraničí a já se ještě úplně nerozhodla, co podniknu. Ingela mě pozvala na své letní sídlo

u Norrtälje. Přijala jsem to, aniž bych si uvědomila, jak těžké bude se celý víkend přetvařovat. Ingela je ten druh člověka, co má pro všechny otevřené dveře. Ačkoli měla čtyři děti a dementní matku, seděla u jejího vánočního stolu vždy nějaká čerstvě rozvedená duše. Dost možná to byla pouze otázka času, než sama svou laskavostí zkolabuje. Jestli existoval někdo, komu bych mohla o své situaci říct, tak to byla Ingela.

Byl svátek Letního slunovratu a my se za vláhého deštíku vydaly na procházku natrhat kvítka. Šla jsem vedle ní po šterkové cestě ve vypůjčených gumákách a povídaly jsme si o tom, že už nemáme rodiče. Ingela na tom byla svým způsobem podobně, i když tu její matka čistě fyzicky stále byla. Zatímco jsme kráčely, probíhalo ve mně jakési vnitřní dohadování. Chtěla jsem jí říct o mém opravdovém zármutku, jenže ona by se divila, co je Andreas za syna a Josefín za snachu a Stina s Björnem za přátele, že mě v tom zármutku nechali osamocenou, i když vůbec nikam do ciziny neodjeli a nacházeli se sotva čtyřicet kilometrů od Stockholmu. Myslela by si, že nemají srdce, ale pak by přišly další otázky, na které by bylo těžší odpovídat. Zvlášť když jsem já sama tomu všemu sotva rozuměla. Ingela by mohla začít zpochybňovat mé jednání a já bych na takovou kritiku či dokonce její zavržení neměla sílu. Já chtěla jen pochopení a útěchu. Takže jsem prostě mluvila pouze o tom, jak je mi smutno po mámě.

I tak přišla řeč na vnoučata.

„Ale, Åso, ty nejsi sama,“ povídá Ingela, „ty máš přece Andrease a vnoučátko. Vezmi si, jaké máš štěstí. To musí být taková radost!“

Samozřejmě že jsem s ní souhlasila. Vnouče pro mě bylo to největší štěstí hned po vlastním dítěti.

Šly jsme podél krajnice, sbíraly modré zvonky a kerblík a já jí u toho dál malovala svůj báječný babičkovský život. Měla jsem pevný den v týdnu, kdy jsem chodila pro Sama do školky. Tedy pro mě to byl Klouček, stejně jako Andreas, když byl malý. Jeho učitelky byly moc milé a všechny mě znaly. Když jsem pro něj přišla, měl vždycky takovou radost, že vyskočil a chtěl, abych ho vzala

do náruče. Pak jsme šli domů, já mu udělala vafle s marmeládou a spolu jsme se dívali na Alfonse. Bylo báječné, že jsem si mohla znovu užívat ty staré pěkné dětské filmy, na které jsem se kdysi dívala s Andreasem. Ingela se vskutku měla na co těšit, to mi mohla věřit.

„To mají ale štěstí, že tě mají,“ usmívala se, „a ty máš štěstí, že máš je. Protože si představ, jaké by to jinak bylo být sama.“

Kývla jsem a polkla. Jo, sakra štěstí. To by bylo jinak příšerné být sama. Ingela vzhledla k nebi a usmála se. Vypadalo to, že se vyčasilo. Právě včas před tancem okolo svatojánské májky.

VTIPNÉ, NEBO MOŽNÁ tragikomické na tom všem bylo, že jsem Josefin znala od jejího narození, i když v době, kdy se dali s Andreasem dohromady, jsem ji už dlouho neviděla. Poté, co se odstěhovala z domova, byla jako au-pair několik let v Londýně. Stina, její matka, mě však pravidelně informovala. Nejspíš proto jsem si myslela, že znám Josefin líp, než jak to ve skutečnosti bylo. O to víc jsem znala Stinu, protože s tou jsme byly nejlepší kamarádky už od základky a společně jsme prošly všemi svými životními vzlety i pády. To Stina mě seznámila s Jannem, Andreasovým tátou. Když mě pak Janne dva roky po Andreasově narození opustil kvůli Helle, Stina se mi zoufale omlouvala, ale to přece nebyla její chyba. V hloubi duše jsem možná trochu hořkosti cítila, nicméně nejvíc jsem byla naštvaná na Janneho a sama na sebe. Vždyť to já jsem se rozhodla, že s ním budu a pořídím si s ním dítě, přestože jsme se skoro neznali a všechno se odehrálo hrozně rychle.

Když jsme se s Jannem rozešli, tak se Stina snažila odčinit, že mě do vztahu s ním zatáhla. Byla pro mě a Andrease jako náhradní rodiča a vždycky nás na svátky a prázdniny zvala k nim na Väster Skäggu.

Nikdy by mě ani v nejhorším snu nenapadlo, jak se všechno změní. Ani v té nejdivočejší fantazii. Že to mezi mnou a Stinou bude takové. To bylo nemyslitelné. Vždyť byla jako má sestra.

Mnohem později se mi občas stávalo, že jsem se probudila a na pár vteřin jsem si myslela, že jsem zpátky ve svém starém životě. V tom, ve kterém jsem jezdila se Stinou a Björnem k nim na venkov. Pak mi došlo, že ten sen nebyla realita. Realita byla spíš zlý sen, se kterým jsem nemohla nic udělat. Byla to realita, kterou bylo těžké přijmout. Pořád jsem nemohla pochopit, jak se tohle ze všech lidí na světě mohlo stát zrovna mně. Mně, která všechno myslela jen dobře. Neexistoval nikdo, na kom by mi záleželo víc než na Andreasovi a Samovi. A nejhorší na tom všem bylo, že jsem si za to tak trochu mohla i sama. Jako nějaký sebevražedný atentátník, který sám na sebe nastražil bombu.

Kdybych to neudělala... Kdybych místo toho... Kdybych bývala... Nemohla jsem přestat přemýšlet nad tím, co by se stalo, kdybych se bývala zachovala jinak.

*

Když mi poprvé Andreas řekl, že se dali s Josefin dohromady, měla jsem radost. Od té doby, co se rozešel s bývalou přítelkyní Heidi, byl osamocený a celkem smutný, a tak jsem měla pocit, že přesně to potřebuje. I když mě trochu překvapilo, že si vybral zrovna Josefin. Částečně proto, že byli tak rozdílní. Andreas byl už od dětství společenský a otevřený, zatímco Josefin byla podle mě uzavřená a tichá. Ani když byli malí, moc si spolu nehráli a nebalili se, protože Andreas je téměř o pět let starší a v jeho očích byla Josefin vždycky jen malá holka. A taky jsem si myslela, že by si měl najít někoho víc podobného Heidi i sobě samotnému. Někoho živého a radostného. Vřelého a starostlivého. Prostě a jednoduše, Heidi byla víc jako my. Byla pro mě trochu jako mladší kamarádka nebo dcera, protože ty roky, co byli spolu, byla pořád u nás doma. Andreas se občas skoro naštvál a měl pocit, že se proti němu spolčujeme a škádlíme ho. Ale byl to jen malý milý trojspolek, a jelikož s námi Heidi byla ráda, byl i Andreas doma víc než dřív a chodil mň po večírcích. Když to mezi nimi skončilo, bylo mi to opravdu

líto. Nejen proto, že byl Andreas tak zničený, ale taky proto, že už jsem se s Heidi nemohla vídat tak jako předtím. Asi jsem tušila, že to u nich nebude navždy, protože se dali dohromady ještě na gymnázium, ale i tak jsem v to v hloubi duše doufala.

Když mě poprvé Josefin prezentovala jako „tchyni“, ošila jsem se. Znělo to tvrdě a trochu staromódně a já na to nebyla zvyklá. Bylo to tak nějak příliš formální. Navíc nebyli ještě manželé. Vždyť pro Heidi jsem byla spíš kamarádka. Na druhou stranu jsem si říkala, že bych z té „tchyně“ neměla dělat takovou tragédii, protože jsem přece byla součástí Josefinina dospívání, nebo alespoň té ranější části jejího života. Teď už ji jen líp poznat a sblížit se s ní.

Musím přiznat, že to bylo komplikované už od samého začátku. Vlastně to žádné velké překvapení nebylo, protože ona byla vředy trochu odtažitá. Měla často prázdňý pohled, ze kterého nešlo nic vyčíst. Říká se, že oči jsou zrcadlem duše, jenže to nebyl Josefinin případ. Její oči jako by byly zavřené. Možná to bylo jen tím, že byla introvertní, a tak jsem si to ze začátku nebrala osobně a byla jsem v komunikaci aktivní a iniciativní. Zároveň jsem nechtěla být coby „tchyně“ moc vlezlá. Bylo to neustálé balancování na hraně. Snažila jsem se být co nejotevřenější a nejvstřícnější, aniž bych byla dotěrná. Zvala jsem je na večere, psala jsem jim esemesky a volala jim. Tu a tam dorazili a povečeřeli nebo si se mnou dali kávu, ale vždycky jsem měla pocit, že jsme většinou mluvili jen já s Andreasem a Josefin se nacházela tak trochu ve svém vlastním světě. Stále jsem se pokoušela ji zapojit a předstírala jsem zvědavost a zájem. A taky jsem o ni měla zájem. Přes to všechno to byla důležitá osoba pro mého syna i mou nejlepší přítelkyni, takže byla důležitá i pro mě. Nejprve jsem si její nemluvnost vysvětlovala jako stydlivost. To chtělo pouze svůj čas. Hlavní bylo, že Andreas byl šťastný. A přestože nebyla Josefin příliš komunikativní, pořád to bylo slušné děvče už jen z toho důvodu, že to byla dcera Stiny a Björna. Prostě jsme byly pouze trochu rozdílné.

Andreas se mi samozřejmě trochu vzdálil, nestýkali jsme se tak často jako dříve, ale byl zamilovaný, a tak to bylo plně pochopitelné.

Byli stále spolu a postupně se sestěhovali do pronajatého bytu. Vozila jsem je do Ikey a montovala jim lampy a police. Nakupovala jim v hypermarketu Willys a dávala dárky do nového bytu. Podporovala je dobrou radou, a pokud potřebovali, i penězi. Prostě jsem dělala to, co pro své milované dítě člověk dělá. Andreas byl vyučený zahradník a květinář a již několik let pracoval ve velkém Rosendalském zahradnictví. Josefin se zase po svém návratu do Švédska tak nějak hledala. Dělala různé kurzy, aniž by nějaký úspěšně zakončila, ale potom se rozhodla, že se i ona stane floristkou. Snili o tom, že si otevrou vlastní květinářství, a já jsem se je snažila povzbuzovat. Chtěla jsem podpořit jejich společné zájmy a myslela si, že bychom si i tím mohly s Josefin vybudovat vzájemnou důvěru a sblížit se.

Zdálo se, že je vděčná za mou podporu, hlavně když Stina s Björnem byli ohledně jejího kariérního výběru skeptičtější. Já vždycky věřila ve vášeň a nadšení, což bylo taky součástí mé profesní filozofie komunikačního konzultanta, zatímco Stina myslela víc pragmaticky a podle ní byla naprostá hloupost vsadit na obor, ve kterém se nedá moc vydělat. Jenže pro mě bylo samozřejmé, že si Andreas půjde za tím, co miluje a pro co byl zapálený už od dětství. Věřila jsem, že to zdědil po mé mámě, která měla taky pořád ruce v hlíně. Dokonce jsem se kvůli tomu možná někdy cítila trochu ostrčená, protože všechno, co jsem se kdy snažila vypěstovat, zdechlo. Zároveň jsem si říkala, jak je pěkné, že ten odkaz předků žije dál, a chválila jim džungli, kterou si vytvořili ve své pronajaté garsonce. Bydleli v části Lilla Essingen, nedaleko ode mě, což taky přispělo k tomu, že od té doby, co se tam nastěhovali, jsme se vídali častěji a já jsem se mohla účastnit jejich plánování budoucnosti. Ačkoli byla Josefin i nadále rezervovaná, měla jsem pocit, že se malinko otevírá a že se mi občas skrz tu její skořápku daří proniknout. Měla v sobě jakýsi černý humor, který se dokázal vynořit v nejmín očekávaných chvílích, a já se ho učila mít ráda.

Mnohem později jsem se snažila pochopit, kdy se to všechno stalo. Jako když máte puzzle, které se snažíte rozkládat. Který dílek se ocitl na kterém místě a kdy? Kdy bylo zaseto první semínko katastrofy?

OBČAS JSEM SI říkala, co by se dělo, kdyby se situace, kdy Andreas s Josefin najednou zůstali bez bydlení, vyřešila jinak. Kdyby se v celém domě nezačaly dělat nové stoupačky nebo kdyby stavební firma, která zakázku dostala, nezkrachovala a všechno se tak neprotáhlo. Nebo kdyby Stina s Björnem nebyli v Brazílii a svůj byt nepronajali kamarádovi, co se právě rozváděl. Jenže tak to nebylo.

To já nabídla Andreasovi a Josefin, aby po těch šest týdnů, co bude z jejich nájemního bytu staveniště, bydleli u mě doma. Myslela jsem si, že to bude příjemné mít trochu společnost a že to bude dobrá příležitost ještě líp poznat Josefin. I když mi bylo jasné, že to nebude stejné, jako když u nás za studií na střední škole bývala Heidi. Andreas s Heidi byli teenageři a Heidi byla nekomplikovaná a bezstarostná osoba. Vůbec mě to nezatěžovalo a v něco obdobného jsem doufala i tentokrát. Že to bude zase takový trojspolek jako tenkrát. Budeme spolu jíst, u kamen popíjet čaj a hrát karty, dívat se na film nebo si v klidu dáme lahvinku vína. Těšila jsem se, že když se po dlouhé cestě vlakem budu vracet večer domů, bude se v okně svítit a já nebudu odemykat tichý a prázdný byt.

A tak se oba nastěhovali do Andreasova bývalého dětského pokoje v růžovém dřevěném domě na samotném vršku Vyhličky, kde jsem bydlela už od Andreasových deseti let, kdy jsme po rozpuštění spleťtého manželského trojúhelníku vyměnili jednadesát metrů čtverečních v Atlasmuren 16 na náměstí Svatého Erika za pětasmadesát metrů ve dvou patrech v Gröndalu.

Byl to čtyřpokoják, dostatečně velký pro všechny tři, měl zahradu a terasu, kde byla spousta místa, pokud se člověk cítil stísněně a potřeboval trochu soukromí. Ale abych byla upřímná, byla jsem taky trochu nervózní. Něco na Josefin ve mně vyvolávalo až směšné pocity nejistoty. Bylo to hloupé a já si to jen nerada přiznávala, ale bylo to tak. Jestliže se předtím Josefin už malinko uvolňovala, tak teď jako by si zase spíš držela odstup. Nešlo s ní pořádně mluvit. Lidi často ani netuší, jak je taková nezávazná konverzace potřebná, aby se navzájem poznali. Ti, kdo obvyčejně tlachání o počasí nebo čemkoli jiném považují za nepřirozené a povrchní, si neuvědomují, že právě bez toho je všechno příliš strojené.

V případě Josefin jsem si nebyla jistá, zda to byl její vědomý postoj, nebo ne, ale nechovala se vůbec podle sociálních norem. Když jsem nadhodila takové to, *jak se máš* nebo *cos dneska dělala*, abychom zahájily konverzaci, odpovídala většinou stručně a bez protiotázky. Bylo to, jako bych se celou dobu pokoušela hrát tenis s někým, kdo pořád nechává míček skákat ven z kurtu. Díky své práci jsem se naučila, že komunikace není vždycky snadná, a snažila jsem se v tom vidět výzvu. Některým lidem je těžší dostat se pod kůži než jiným, o to větší je však potom ta odměna. Zkrátka jsem se nehodlala jen tak vzdát.

*

Nastěhovali se jednoho sobotního večera a já následující den přichystala velkou nedělní snídani, což dříve pro mě a Andrease bývala téměř tradice. O nedělích jsme si vždycky trochu dopřávali, nikam jsme nespěchali a společně si užívali krásně prostřený stůl.